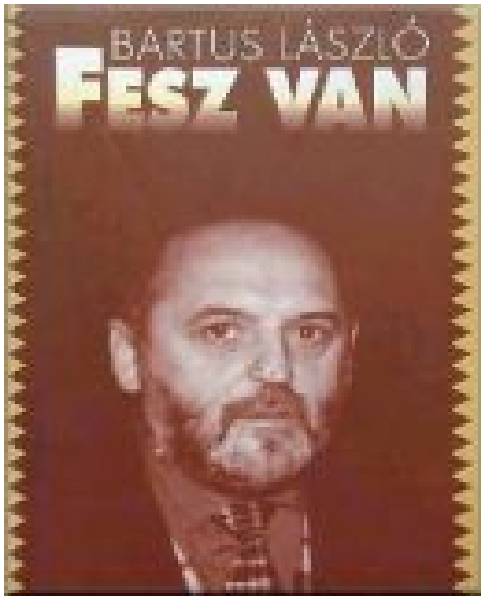

Narancs XXI. évf. 35. szám - 2009-08-27

K. történetei - Puccs. Második rész

K. egy belvárosi eszpresszóban találkozott Németh Sándorral. Meglepte, hogy a neves hitszónok milyen töredezetten beszél: keresi, elharapja, ismételteti a szavakat. K. találkozott már karizmatikus emberekkel, olyanokkal, akik, ha egy vitában - akár ismeretlenként - megszólaltak, egyszerre csend lett, mert mindenki érezte, hogy az illető a lényegyet mondja ki, a vita utolsó szavát. Találkozott olyanokkal is, akiknek meg se kellett szólalniuk: kutató, mélyreható pillantásuk azt a kínos és mégis jóleső érzést keltette, hogy ez a szempár átlát rajtad, figyel és megért. Németh Sándor azonban nem ilyen volt, nem a beszédével, nem a szellemével, nem a tekintetével hatott, de ahogy ott ült a széken, zömök, inkább nehézkes testtel, az embernek az az érzése támadt, körülveszi valami erő, aminek a fizikai erőhöz semmi köze. K. kevéssé volt fogékony az effajta férfi-kisugárzásra, de utóbb többször is érzékelte, hogy a lelkipásztornak - főként nőkre - mágneses hatása van.

A beszélgetés gyakorlatias volt. Németh néhány tesztkérdést tett fel, ezekből K. láthatta vagy láthatta volna, hogy a demokratikus ellenzék szabadságközpontú és a vallási vezető kinyilatkoztatás-központú világképe között túl azon, hogy a kommunista diktatúrát elutasítják, kevés a kapcsolódási pont. De a lelkes híveinek a támogatása nagymértékben megnövelhette az esélyét annak, hogy a közgyűlés megszavazza a Szabad Kezdeményezések Hálózata társadalmi szervezetté alakulását. Igyekezett hát olyan válaszokat adni, amelyekről úgy vélte, egy vallási vezető számára is elfogadhatóak. - Támogatja-e a szervezet a homoszexuális kapcsolatokat? - kérdezte Németh Sándor. Nyilvánvaló volt, hogy a Biblia embere nem várhat más választ, mint az azonos neműek testi kapcsolatának az elutasítását. A kérdés azonban

ravaszul volt feltéve, könnyű volt rá liberális választ adni. - Nem támogatjuk - felelte K. -, de elfogadjuk, mint két felnőtt ember magánügyét. A lelkész undorodó arccal bólintott. - Ennyi elég - mondta. K. megértette, hogy a lelkésznek legalább annyira fontos a megegyezés, mint neki. A következő kérdésre K. elmondta, hogy a terhességmegszakítást mind orvosilag, mind lelkiileg károsnak tartják, mindazonáltal úgy vélik, nem lehet elvenni a nőktől a döntés jogát. K. felfogása egyébként ebben a kérdésben eltért a liberális normától. Elutasította, zsarnokinak és a gyakorlatban megvalósíthatatlannak tartotta az abortusztilalmat, de úgy vélte, semmiféle érveléssel nem lehet megkerülni azt a tényt, hogy a terhességmegszakítás emberi lényt pusztít el. Nem volt merev az álláspontja a halálbüntetés eltörlésének ügyében sem. A lelkész két helyet kért A Hit Gyűlekezete számára a létrehozandó szervezet 35 tagú tanácsában. K. ezt méltányosnak tartotta, ám megígérni csak azt tudta, hogy a két javasolt személy rajta lesz a jelöltek listáján. A résztvevők nem ismerik őket, a megválasztásuk tehát bizonytalan. A lelkész jóindulatúan pillantott K.-ra. - Arról én gondoskodom - mondta szelíden.

1988. november 13-án K. legyőzve örökös hajlamát a késésre már jóval 9 előtt elindult a közgyűlés színhelye, a Jurta Színház felé. Ahogy a Népligetnél kiszállt a metróból, már bizonyos volt: attól nem kell tartani, hogy a rendezvény érdektelenségbe fullad: az aluljáró lépcsőin tódultak az emberek a Jurta felé. A sokaság és az újat kezdés izgalma mintha szétfújta volna az előző napok kételyeit. A regisztrált résztvevők száma meghaladta a 990-et, holott a színházban mintegy ötszáz férőhely volt. A színpadról lepillantva K. a nézőtér közepén egy népes csoportot fedezett fel, amely jellegét, állagát tekintve jól elkülönült a lent hullámozó tömegtől. Tömbben ültek, azaz nagyjából egyszerre kellett érkezniük, még a sokaság beáramlása előtt. Számukat K. 350-re becsülte. Németh Sándor ennél nagyobb számot mondott. Ötszáz embert mozgósított - jelentette ki évekkel később, de elismerte, hogy annál azért kevesebben voltak.

Az átalakulás mellett Magyar Bálint érvelt. A beszéd - amelyet Magyar Kenedi Jánossal együtt jegyzett - túllépett szűkebb értelemben vett tárgyán. "Sem a gazdasági intézményrendszer, sem pedig a politikai intézményrendszer kialakításában nem számolunk 'a harmadik úttal': nincs sem a szocializmushoz vezető magyar út, és Európából sem vezet út a 'kert-Magyarországhoz'." Az elvi nyilatkozat elkerülte a gazdasági berendezkedés kérdését, elődökként pedig nagyrészt olyan mozgalmakat és személyeket sorolt fel, akik ellenfelei voltak a "létező kapitalizmusnak". Bálint beszéde ezzel szemben is fordulat volt, akárcsak a "modellváltással" meg a "struktúraváltással" szembeszegezett szava, a rendszerváltás. A beszéd az "első út" mellett foglalt állást, Nyugat-Európa kapitalizmusa mellett. Ez az állásfoglalás sokkal erőteljesebben jelölte ki az SZDSZ jövőendő útját, mint maga az elvi nyilatkozat. Az átalakulás ellen Bába Iván érvelt. Indulatos volt, de erőtlen. A parázás indokolatlannak bizonyult. Az SZDSZ a hitesek nélkül is létrejött volna. Puccsnak a szervezetté alakulást már csak az a "törpe minoritás" nevezte, akiket leszavaztak.

A tanács és az ügyvivői testület megválasztása előtt a résztvevők további tizennégy nevet javasoltak a jelöltlistára, köztük a hitesek két képviselőjét, Hack Pétert és Mészáros Istvánt. Németh Sándor a szavának állt: a helyszínen jelöltek közül csak ők lettek a tanács tagjai. A szavazás előtt Németh Sándor félrevonta K.-t, és megkérdezte, kik azok, akiknek a megválasztását különösen fontosnak tartja. K. nem akart válaszolni, végül azonban a lelképásztor megtörte az ellenállását. A radikális esztergályost, Vass Istvánt K. ajánlotta ügyvivőnek: bizonyára a hitesek jóvoltából kapott több mint 300 szavazatot.

Az SZDSZ megalakulásának a napja mégsem volt K. számára felhőtlen sikertörténet. A televízió magazinműsora, A Hét az új szervezet - valójában párt - alakuló közgyűlésével

foglalkozott. - Polgári demokráciát akarnak? - kérdezte a műsorvezető, Aczél Endre ellenségesen. K.-nak a nyelvén volt, hogy kérdéssel válaszol: - Miért? Van más demokrácia? Ma Aczél Endre, a liberális újságíró bizonyítva maga is azt felelné: nincsen. Akkor azonban a polgári demokrácia még szitokszó volt, a burzsoá restauráció, sőt az ellenforradalom szinonimája. K. jelző nélküli demokráciáról hebegett valamit - aztán megverten, önmagát átkozva tántorgott ki a felvétel helyszínéről.

1989. március 19-én, az SZDSZ programalkotó közgyűlésének első vitanapján a Corvin moziban Hack Péter komor arccal lépett oda K.-hoz. - Ha ez így marad - mondta -, akkor elhagyjuk a közgyűlést, megszakítjuk a kapcsolatot az SZDSZ-szel. Lassanként derült ki, a lelkiismereti és vallásszabadságról szóló programtéziseknek az a része, amelyet Göncz Árpád írt, felbőszítette a hitesek: az író nem ítélte el kellő eréllyel a katolikus egyházat, amely "némán asszisztált" a zsidóüldözéshez, 1956 után pedig kollaborált a kommunista rendszerrel. A hitesek ebben az időben sokkal nagyobb súlyt képviseltek az SZDSZ-ben, mint Göncz Árpád. K. rémülten ígérte meg tehát, hogy továbbítja a gyülekezet kifogásait a program szerkesztőinek, Magyar Bálintnak és Pető Ivánnak. A programtéziseket végül nagyrészt a hitesek fogalmazták meg, Göncz neve csak a program bevezetőjének szerzői között fordul elő.

A hitesek kifogásaival K. részben, de csak részben, egyetértett. De el kellett (volna) gondolkoznia azon, nem jelent-e veszélyt egy pártra, amely egyébként a vallást magánügynek tekinti, és távol kívánja tartani a politikától, hogy elhatározásait olyan döntések befolyásolhatják, amelyek a párt szervezetein kívül, egy vallási közösségben születtek meg.

Kőszeg Ferenc